

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**DE TRIBVS BONORVM || operum generibus,||
ELEEMOSYNA,|| IEIVNIO ET ORATIONE;|| de que eorundem
operum vi, vsu, & || ratione, LIBRI TRES,|| AVCTORE ||
THEODORO PELTANO SO-||cietatis IESV Theologo.|| AD ...**

Peltanus, Theodor Anton

Ingolstadii, 1580

Decimiseptimi. Quo docetur non omnes, qui Ecclesiastica ieiunia soluunt, præuaricatæ legis reatu constringi, sed eos solùm, qui citra legitimam causam illud faciunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46891](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46891)

CAPVT DECIMVM SEPTIMVM.

Quo docetur non omnes, qui Ecclesiastica ieiunia soluunt, prauaricatas a legis reatu constringi, sed eos solum, qui citra legitimam causam illud faciunt.

IEIUNIUM ab Ecclesia indictum, citra iustam causam violare peccatum esse, ostensum est hactenus. Qua autem ratione violetur istuc ex iis, quæ de ieiuniorum partibus supra disputata sunt, negotio nõ admodum magno colligi quiuerit. Conflatur enim totum ex suis partibus, neque potest vllum omnino totum perfectum existere, quod ex suis partibus simul sumptis integrè constitutum non sit; verum quò ea de re cõstet planius, antequam, quod capitis huius proprium est, exponam, pauca de dissolutionis huius viis & modis præmittam.

Totum conflatur ex suis partibus simul sumptis.

IGITUR indictum ieiunium trifariam solui contingit; vno modo, sola voluntate, altero modo, solo opere, tertio & postremo, opere & voluntate simul. Sola voluntate soluunt ieiunium, qui ea omnia, quæ ad intrinsecam ieiunij rationem faciunt, accuratè seruant, nihil eorum omnium seruaturi, si secus facere possent. Hoc modo ieiunant qui & sapius & citius & lautius quoque comederent, si ad manum haberent; sed quia quod animus malè appetit, facultas non suggerit, vel inuiti ieiunant.

Contingit ieiunium trifariam solui, opere videlicet & voluntate, & utroque simul.

CONTRA verò solo opere non etiã voluntate illud infringunt, qui vel crebrius interdium, vel maturius, quàm ieiuniorum fert ratio, manducant, vel ab escis interdictis nõ abstinent, nihil horum facturi si ieiunium indictum esse animaduernerent. Quorum proinde noxa pro ignorationis ratione, vel nulla est vel non admodum magna est. Opere tandem & voluntate simul illud violant, qui scientes volentesque vel omnia, vel aliqua ex iis non seruant, quæ Ecclesiasticum ieiunium intrinsecè absoluunt. Cuiusmodi sunt, qui vel sapius, vel maturius, quàm par est, cibum sumunt, vel escas pro temporis ratione inhibitas citra necessitatem & facultatem vorant.

Cuiusmodi sint qui ieiunium opere & voluntate simul violant.

PORRO autem ut illi, qui nulla aut mala voluntate, hoc est, non propter DEVM, sed propter auaritiam vel inanem gloriam, aut inappetentiam, aut aliam eiusmodi causam, quæ ieiunio intrinseca sunt, integrè seruantes, aut temperantię legem inter cœnandum vel prandendum excedentes Ecclesię ieiunium propriè non soluunt; (Quandoquidem cibi quantitas, & legis scopus sub Ecclesię præceptum non cadunt) ita illi quoque in legem hanc non committūt, qui siti compulsi ante vel post cœnam vel prandium vini aut ceruisiæ haustum bibunt. Nec illi rursus, qui manè aut vesperi, vel intra prandium & cœnam aliquid per modum medicamenti accipiunt. Nec illi item, qui pro muneris ratione dominorum esculenta, aut poculenta prægustāt; aut prandium inchoatum, neque tamen propter ministerium aliquod, aut aliquod legitimum impedimentum absolutum mensa reposita absoluūt. Nec illi tandem, qui seriis negotiis præpediti, prandio in noctem reiecto, modicum quid ante vel circa meridiem, quò diem durare valeant, sumunt: Siquidem nulli ex his omnibus vnā formalem corporis refectionem excedunt, atque ita ieiunij legem non infringunt.

SED nec illi quoque ieiunium soluere putandi sunt, qui pro loci consuetudine modicum quid vesperi accipiunt; siue id crudi vel cocti fructus sint, siue frustum panis, siue aliud quodcumque eiusmodi. Nam si in aliis Ecclesię præceptis patrię consuetudini conformare se licet, cur non etiam in ieiuniorum obseruatione? Modò tamen loci consuetudo eiusmodi non sit, quæ cum legis vel præcepti ratione apertè pugnet. Quandoquidem ad hunc locum quod spectat, nulla consuetudine à violatæ legis reatu excusare se possunt, qui Ecclesię indulgentiam in ieiunij fraudem trahunt: Cuiusmodi sunt, qui extra cœnam vel prandium concessis ea frequentia vel quantitate vtuntur, vt ligurire rectiùs eos dixeris, quàm religiosè ieiunare. Satis enim comperitum est, non solum carnibus, piscibus, ouis, &c. corpus refici, esuriemque sedari posse, verùm atro quoque pane, terræque fructibus, & aliis id genus escis, si copiosè ingeras.

ET quemadmodum ieiunij meritum perdunt, & legem eundem soluunt, qui ea quæ ante vel post cœnam vel prandium per modum

Legis finis sub
præceptum nõ
cadit.

Modicum quid
quocunq; tem-
pore sumptum
nõ infrigit ie-
iunium.

Patrię consti-
tutioni confor-
mare se licet,
modò eiusmodi
consuetudo le-
gi non sit con-
traria.

modum medicamenti humanæ infirmitati indulgentur, in ieiunij fraudem transferunt; ita illi quoque vtrumque incommodum incurrunt, qui statam refectiois horam citra causam insigniter anteuertunt: Secus si causa non leui impulsu hoc faciunt. Nam ne iter facturus comitum commoditate careas; aut nequam rerum, si tardiùs prandeas, iacturam facias, aut ne officium, quod tibi obeundù incumbit, negligas; aut ne aliud quodcunque incommodum feras, prandium antecapere licet. Quandoquidem si ob hæc aliâque his similia ieiunium interdum soluere licet, quantò magis cœnæ vel prandij tempus anteuertere? Interim non eorum par est ratio, qui in seram noctem in ediam prorogant, & eorum, qui horam ieiunio soluendo præfinitam insigniter antecapiunt. Nam ne citra causam multùm anticipes, id, vt supra obiter monuimus, lex iubet, ne autem prandium in noctem differas, id non vetat. Imò verò quò diutius cœna differtur, eò meliùs ieiunatur: modò tamen istud non fiat ex aliqua Iudaica, vel Mahumetica superstitione, sed mortificationis & pietatis studio.

Qui imprudentes ieiuniorum tempore manè comedunt, non ob id statim ab illius diei ieiunio liberi pronuntiandi sunt; nam anticipatione illa non obstante, obligantur reliquam diei partem, quantum per vires & occupationes licet, ieiunando producere, Ecclesiæque præcepto satisfacere. Quare si postea quasi violato iam ieiunio denuo prandent vel cœnant, peccant. Verùm si anticipatio illa scientibus vel crassè ignorantibus acciderat, non erit aliquod operæpreium vel illo ipso, vel alio die ieiunare: Siquidem peccatum est iam plenè consummatum, nec fieri potest, vt iam perfectum non sit. Quemadmodum ille quoque qui vnam vel plures ex horis Canonicis recitare omisit, non tenetur illas postera luce repetere: Nam vel studio omisit, & citra causam: & sic iam tum omisionis peccatum incurrit: Vel ex inculpata obliuione, aut grani aliqua occupatione, atque ita multò minùs redintegrare obligatur: Quandoquidem non tenebatur absolutè orare: vel ieiunare (par enim vtriusque est ratio) sed ea tantùm lege, si recordaretur, vel commodè posset.

DE cibo-

Licet tēpus cœnæ vel prandij anteuertere, si iusta causâ id exigat.

Qui prudentes manè comedunt, siue postea totâ diē ieiunio producant, siue denuò cœnent, vel prandent, ieiunium simpliciter soluunt.

Ieiunium vno die omissum, altero die vt compensetur, nullū est operæpreium.

DE ciborum delectu nihil est quod hoc loco addam. Nam quæ ad eam partem attinent, ea copiosè iam antè exposita sunt: solum monerim non idem esse prorsus, solum esse à ieiuniorum lege & à ciborum discrimine. Quamvis enim communiter à ieiunij lege absoluti haberi soleant, quibus ob causam carniū vsus vel gemina corporis refectio indulgetur, non contra tamen quibus ob causam ieiunium relaxatur, iisdem quoque carniū vel lacticiuniorum vsus permittitur. Neque rursus quibus lacticiuniorum vsus indulgetur, iisdem quoque ieiuniorum vinculum relaxatur: siquidem indultum illud ieiuniorum difficultatem, si qua ea est, non auget, sed eleuat.

CAETERVM causæ ieiuniorum vinculum in totum vel in partem relaxantes sunt permultæ, prout ea quæ per accidens impediunt vel obsunt, nullo ferè certo numero contineri solent. Compendio tamen omnes ad tria vel quatuor capita reduci possunt, nimirum ad impotentiā, necessitatem, pietatem, & iustam legis relaxationem, cui adiungere quoque licet legitimam legis interpretationem. Habent autem duo hæc postrema nō semper locum, sed tū demum cum de tribus, vel de aliqua ex tribus primariis causis dubium aliquod occurrit. Nam cum de impotentia, vel necessitate, vel pietate euidenter constat, nulla opus est dispensatione, aut interpretatione.

IMPOTENTIA à ieiuniorum lege absoluit pueros & adolescentes ad iustum corporis robur & incrementum nondum perductos, quales generatim haberi solent, qui infra vigesimum primum ætatis annum etiamnum degunt. At verò licet Ecclesia ante id tempus ad ordinaria ieiunia absolutè non compellat, lex tamen naturæ rectæque rationis magisterium, non omnes infra vigesimum primum annum cōstitutos, ab omni ieiuniorum onere eximit: siquidem multi ea ætate minores ob succi sanguinisque copiam, internique caloris efferuescentiam, multis sæpe vitis & flagitiis, pro quibus flendum & satisfaciendum est, inuoluuntur, taliq̄ interdum dæmonio occupati tenentur, quod absque ieiunij & orationis flagello non pellitur. Et ut nihil horum vrgeret, vrget tamen interdum tanta Ecclesiæ vel Reipublicæ necessitas, ut operæ precium videatur non modò robustiores ephēborum

A ieiunio absoluti, non semper absoluitur à ciborum delectu & vice versa.

Causæ ieiunium in totum vel in partem relaxantes ad tria primaria capita referuntur.

Impotentia à ieiunio excusat pueros & iuvenes infra vigesimum primum annum constitutos, sed non simpliciter.

rùm teneros quoque pueros, imò ipsa etiam iumenta & pecudes ad ieiunium compellere. Nam & iumentorù quoq; & infantium ieiunia ad diuinam iram placandam vtiliter nonnunquam adhibita leguntur. Ionæ 3.

QVAMOBREM licet fortè necessarium non sit, eos, qui primum supra vigesimum ætatis annum nondum absoluerūt, compellere, vt omnia Ecclesiæ ieiunia obseruent strictè, at tamen quò durioribus Christianæ religionis legibus paulatim assuescāt: Tum quò precipites illos ad libidinem & carnis illecebras impetus frequentius hoc instructi faciliùs coërceant, & Deo nihilominus pro contractis debitis satisficiant, & contra grauiore tandem lapsus sese cõmuniant, expedit omnino, illos, qui decimum quartum, vel quintum, vel sextum annu excesserunt, inducere, vt ieiunia extra Quadragesimam occurrentia cum cæteris fidelibus communia habeant, ipsam verò Quadragesimam in partem obseruet, semel nimirum aut iterum vel alternis diebus singulis septimanis, per totam Quadragesimam ieiunio operam dantes. Deberent hi autem eò ad plura & grauiora semper ieiunia aliaq; onera subeunda induci, quò ad iustum incrementum accederent propiùs. Nec est vt hinc magnum aliquod roboris detrimentu metuant: Nam si post absolutu decimum quartum annum permulti spõte & inoffensa valetudine vacāt negotiis & rebus, quæ corporis vires multò magis exhauriunt, quàm quæcunq; ieiunia; poterunt profectò citra vllum corporis incòmodum, aut virium præiudiciu semel atq; iterum intra hebdomadam ventri bellum indicere.

EADEM ætatis imbecillitas excusat etiam senes, licet non omnes, sed eos solùm, qui citra virium detrimentum ampliùs ieiunare non possunt. Cæterum quænam ætas veluti iam emerita à ieiunij vinculo absoluat, id certò definiri commodè vix potest. Nam pro varia corporum constitutione, exhaustorumque laborum quantitate, & morborum in primaeva ætate exantlatorum grauitate, alij trigesimo ætatis anno senescunt, hoc est, viribus destitui incipiunt: Alij quadragesimo, alij quinquagesimo, sexagesimo plerique omnes. Quare sexagenarij, nisi compertum sit eius esse roboris, vt citra valetudinis offensionem ieiunium ferre valeant, ieiunare non tenentur. Nam cùm de grandi ætate certò

Qualia ieiunia sint presinienda pueris cæterisq; ad iustum corporis incrementum nondu adductis.

Senes excusantur à ieiunio, sed non omnes.

Sexagenarij pleriq; omnes à ieiunij lege absolui possunt.

t constet,

constet, & de corporis robore res ambigua existat, non est hic expectandus ampliorum virium accessus (præsertim cum in ea ætate virium detrimenta egerimè instaurari soleant) sed præsens corporis imbecillitas salubri frequentique alimento est fovenda & confirmanda: Si qui tamen sexagenarij sunt, qui se communi lege teneri putant, aut quid commodè præstare hic queant, dubitant, illi peritos consulant, illorumque consilio acquiescant.

Mulieres vterique gestantes vel infantes lactantes generatim à ieiunio liberæ sunt, & quare.

Ho c ipso quoque titulo à ieiunij lege eximi solent, mulieres vterum gestantes, aut fœtum adhuc tenerum lactantes. Nam cum eiusmodi fœminæ præter se ipsas infantem quoque, quem gremio vel vtero gestant, nutrire habeant, vnaque vice tantum alimenti sumere sumptumque; commodè digerere non valeant, quantum vtrique; sat sit, non debent ad strictam ieiuniorum rationem adigi, si qua tamè tanti roboris esset, ut citra incòmodum vtrumque præstare posset, illa à communi ieiunantium lege absolvi non deberet. Siquidem immunitas illa à ieiunio non omnibus est concessa, sed tantum impotentibus. At quia rarissimæ sunt, que commodè id possunt, generali quadam ratione omnes inter eos censentur, qui ieiunium ferre non possunt.

Pauperes ceterosque omnes, quos debilitas gradior tenet à ieiunio excusat impotentia.

HÆC eadem demum impotentia excusat etiam pauperes, necessariis alimentis destitutos: siue illi ostiatim panem vel stipem emendicent, siue domi lateant. Tum eos rursum, qui propter aevæ senectutem, aut caloris depressionem, vel aliam quamcunque corporis infirmitatem, tantum simul cibi sumere non possunt, vel non audent, quantum natura ut in diem integrum incolumis sustentetur merito efflagitat. Tum eos denique omnes, qui citra aliquid valetudinis detrimentum ieiunium non ferunt. Cuiusmodi inter alios quàm plurimos sunt, qui ob capitis vertiginem, aut stomachi debilitatem, nisi subinde reficiantur, in deliquium vel alios casus facillè incidunt, quæ vacuo stomacho somnum capere, aut noctis frigora superare non possunt: aut vnius diei inediam in plures dies sentiunt. Hos itaque omnes impotentia ipsius impotentie ratione à toto, vel à parte ieiunij absoluit.

AD necessitatem porrò quod attinet, ea illos omnes ab indistinctis ieiuniis liberat, qui arduis & necessariis laboribus assiduo dis-

rincen-

trientur. Arduos labores hoc loco vocamus, qui vnà cum ieiunio constare non possunt. Necessarios autem, sine quibus paterfamilias, aut alius quicumq; honestè se alere, aut statum tueri, aut filiam dotare, aut filio sumptus ad studia sufficere, aut debitum soluere commodè non potest, siue debitum illud reale fuerit, siue personale, siue etiam coniugale. Siquidem Ecclesia ieiunium instituens publicè illud indicès, illius causa nequaquam vult creditorem defraudatum, familiamue aut statum neglectum, aut aliud quodcunq; incommodum constatum.

QUAMOBREM si paterfamilias, aut Reipub. obsequiis mancipatus, aut publicus Theologiae, aut iurisprudentiae, aut medicinae, aut philosophiae, aut alterius cuiuscunq; disciplinae professor, aut concionator, aut confessarius, aut pastor, aut viator, aut agricola, aut cementarius, aut quicumque opifex alius, non potest simul id facere, quod ratione officij, status, vel ordinis facere obligatur, & ieiuniū integrè obseruare, inculpate eam ieiunij partem posthabere potest, quam munere suo saluo praestare non valet. Nam, vt modò dicebamus, ieiunia ea seueritate ab Ecclesia non sunt indicta, vt horum causa opera necessaria, iustoque titulo debita, aut omnino praetermitti, aut aequo negligētius tractari debeant.

VERVM qui laboribus vacant non admodum grauibus, vt tabelliones, pictores, sartores, &c. vel non admodum necessariis, vt mercatores, q̄ solius quaestus gratia, nulla rei familiaris necessitate compulsi terra marique iter faciunt, aut alteri cuiquamq; operi incumbunt: Tum ceteri omnes, qui rebus omnibus ad vitam & statum tuendum necessariis affluunt, non ea facilitate à ieiuniis absoluendi sunt, qua ij, quorum proximè meminimus. Nam etsi utrobique par difficultas vrgeret, quae tamen, vt exempla allata ostendunt, non vrget, vel non semper vrget, attamen non aequa utrobique necessitas vrget. Nihilominus si qui ex horum grege non vulgaris lucri iacturam facturi crederentur, si post habito ieiunio iter non capefferent, aut operi cuiquam arduo impigre non incumberent, à communi hac lege absolui possent. Quamuis enim istiusmodi lucra necessarium vsum non semper habeant, habere tamē possunt: possunt enim in necessarium aliorum vsum conuerti.

Qui dicendi sint labores ardui & necessarij.

Ecclesia propter ieiunium creditorem non vult defraudatum, aut statum neglectum.

Multi à ieiunij lege eximuntur propter arduos & necessarios labores.

Laboribus parè grauibus & necessariis intenti à ieiunij lege non absoluntur, etiā si quandoq; absolui queant.

SED neq; probabile fit quoq; Ecclesiam tanta seueritate indicta ieiunia vrgere, vt quenquam illorum causa graue aliquod damnum accipere velit, vel lucrum non contemnendum amittere. Coniecturam huius rei ex insigni illius clementia & sapientia, aliisque eiusdem legibus & sanctionibus facere licet. Constat enim, Christianum hominem non minus obligari ad obseruationem festorum quam ieiuniorum, sed certa quadam ratione magis: Siquidem multi ob priuatam vtilitatem vel publicam necessitatem excusantur ab obseruatione ieiuniorum, qui simili necessitate vrgente non absoluerentur à festorum obseruatione. Atqui festi religione non obstante, ne quis graue rerum detrimentum accipiat, aut insigne aliquod lucrum deperdat, festo die laborandi copiam facit; cur ergo, si quid eiusmodi vsu venerit, ieiunium soluere non permittat?

Facilis Ecclesia dispensat in precepto ieiunij, quam festi.

QVOD si spes lucri diuites à ieiunij obseruatione nonnunquam excusat, multò sanè magis eos ab hac lege excusabit, qui simul ieiunare & ea præstare non possunt, quæ ad tuendam famam, vel familiæ incolumitatè sunt necessaria. Sunt enim hæc illis multis partibus præstatiõra, & quæ defendantur multò digniora. Porò quod de nullius rei necessariè egentibus negotiatoribus paulò antè dictum & exceptum est, hoc ad similes fortis, hoc est, pro conditionis suæ ratione diuites mercenarios trahi quoq; potest. Quare si cui operam suam locare visum fuerit, debent laborem ita moderari, vt opus diurnum vnà cum ieiunio tolerare valeant, hoc est, debent minus laborare & minus rursù diurnæ mercedis loco exigere. Minus autè rectè facerent, qui citra causam, aut vrgentem necessitatem eiusmodi conducere nollent, nisi ieiunium soluerent, opusque diurnum, quod extra ieiuniorum tempora præstare soliti erant, integrè explerent. Si tamen necessitas operis festinationem exigeret, neq; alios ad manum haberent, possent conductores suo iure vti. Sed neq; mercenarios quoq; grauioris noxæ damnare aude-rem, si quod de laboris & mercedis ieiuniorum tempore diminutione dicebatur, non accuratè semper obseruarent. Consultius tamen faciunt, qui Ecclesiæ statuto morem gerunt.

Quos pietas à ieiunio absoluat.

PIETAS eos oēs à ieiunio excusatos habet, qui simul ieiunare, & munus illud obire, vel opus præstare non possunt, quod ex se maioris momenti, maiorisue necessitatis vel vtilitatis est, quam ipsum ieiunium.

ieiunium. Quapropter si fidei mysteria rudibus tradere; grauitè afflicto in sua afflictione solari; lecto affixis necessaria administrare; mortuos sepelire, vel, vt sepeliantur, curare; carceri mancipatos redimere; fame, siti, frigore, vel alio incommodo pereuntibus vel periclitantibus opem ferre, peccatorum confessiones excipere, sacramenta administrare, ceteraque necessaria misericordiae opera, vel charitatis officia exhibere, & ieiunia ab Ecclesia indicta vnà cum his seruare non valeo, teneor hæc illis posthabere, vt quæ tantum præsentent ieiuniis, quantum charitas morali abstinentiæ.

VIDETVR hic tamen inter eos secernendum, qui ex officio vel pacta mercede hæc opera præstant; & eos, qui solo charitatis igne inflammati absque vlla caducæ mercedis spe aut pactione in eiusmodi pietatis muniis sese occupant. Inter eos rursum, qui urgente necessitate hæc obeunt, eò videlicet quòd nemo adsit, qui obeat, vel egentibus opem ferat; & eos, qui citra vllam necessitatem vltro in isthæc sese ingerunt. Inter eos demum, qui hac occasione à ieiunij molestia callidè eximere sese satagunt; & eos qui vtrumque libenter præstarent, sed quia per vires id non possunt, alterum, quod secundùm se excellentius iudicant, Deoque acceptius fore sperant, citra fraudem suscipiunt. Nam vt de aliis nihil dicam, non fit probabile, iustum iudicem eos ab ordinariis ieiuniis liberos censere, qui citra vllam necessitatem in istiusmodi munera sese ingerunt; aut nihil aliud, quàm caducam mercedem, cum alioqui non indigeant, aut molestiarum, quæ ieiunia adferunt, excusionem quærunt. Secus de iis censendum, qui ex instituto solius DEI honorem proximique vtilitatem præ oculis habentes hæc præstât, esto secundariò & quasi per accidens aliquod etiam emolumentum inde ad se redeat.

Ex hac pietatis munia obeuntium distinctione planum fit quoque, non omnes promiscuè, qui religionis ergò peregrinantur, à ieiunij lege absolui, sed eos præcipuè, quos vera pietas, vel vrgens Ecclesiæ aut Reipub. necessitas ad hoc impellit. Inter hos autem primus locus iis meritiò tribuitur, qui pro communi patriæ, Ecclesiæ, vel Reipub. salute, pace, vel tranquillitate id faciunt, præsertim si per alium id commodè fieri non queat, vel certè non

Inter eos, qui pietatis opera obeunt, plurimum intercedit; quare pietatis ritulus non omnes à ieiunio eximit.

Triplex peregrinationis ratio, & peregrinantium gen., qui omnes à ieiunio absolui possunt, si simul ieiunare & iter facere non queunt.

æquè commodè. Neq; enim parum refert cum ad impetrandum id, quod petitur, tum ad communem quoque populi pietatem & deuotionem excitandam, hinc an ille, hoc est, illustrisne publicæ persona legatione ad diui cuiuspiam monumentum fungatur, an vilis & abiecta. Proximus illis assignari potest, qui tanto animi feruore ad loca sacra visenda feruntur, vt probabilissimum sit, longè maiora spiritus præsidia ex eiusmodi peregrinatione hausturos, quàm ex ieiunij obseruatione: Siquidem non est mentis Ecclesiæ maius bonum, siue id publicum fuerit, siue priuatum, per minus bonum impedire. Postremus illis, qui peregrinationis voto obstricti, extrinseca quadam necessitate tempore, quo et lege ieiunatur, ad peregrinandum vrgentur; siue necessitas illa inde proueniat, quòd tempus, quo votum exoluere oportet, iam instat; siue ex eo, quòd commodus itineris comes sese offerat; siue ex eo, quòd alia quæcunque commoditas ad hoc inuitet. Qui tamen vtrumque simul præstare possunt, quacumq; tandem ratione possint, pietatis titulo à ieiunio nõ excusantur; multò verò maius illi, qui vana quadam curiositate eum laborem suscipiunt.

Quæ causæ vxores ieiunare alio qui valentes à ieiunio absoluant.

Hoc pietatis titulo excusare licet vxores, quas duri mariti ieiunare non sinunt. Nam etsi magnum bonum sit ieiunium piè obseruatum, maius tamen est pax domestica, animorumque consensus, & mutua coniugū inter se beneuolentia. Quare si vtrumque obtineri non potest, hoc illi anteferatur; maxime verò cum non desint causæ & modi, quibus violati ieiunij damnum sarciat. Et quod de ieiunio hoc loco dicitur, hoc, iis præsertim in locis, vbi hæreses & schismata publicè obtinent, ad ciborū delectum transferri posse videtur; modò tamen vis aliqua adfit, & omnis profusus legis contemptus desit. Nam si improbus & in hæresi obstinatus maritus in Catholicæ religionis contemptum orthodoxam vxorem, filium, vel filiam ad carniū esum adigere vellet, fortissimo constantissimoque animo sacrilegis eius conatibus obfistendum foret. Meminisse enim hinc oporteret illud CHRISTI: *Qui me negauerit coram hominibus, negabo & ego illum coram patre meo.* Item: *Qui patrem amat, aut matrem, aut filium &c. quàm me, non est me dignus.* Denique non illi solùm à ieiunio excusantur, qui causam prætermittendi ieiunij verè piam vel iustam habent, sed illi etiam qui bona fide

Matth. 10.

fidepiam vel iustam habere se putât; esto fortassis fallantur. Nam qui ita affecti sunt, illi per se contra præceptum non agunt: sed tantum per accidens.

PORRO autem ad huius relaxationem legis vel interpretationem quod spectat, si de impotentia, vel necessitate, vel pietatis ratione certò constat, nulla, ut nuperrimè dicebamus, opus erit, aut superiorum gratia, aut eruditorum interpretatione: Quod si verò de vna aliqua ex tribus dubium occurrat, illos in consilium adhibere conueniet, qui rei, de qua quæstio est, sint gnari; & morum innocentia viteq; probitate commendati. Quòd si eiusmodi non habentur, vel habiti propositum dubium nõ resoluunt, conueniatur superior, si aditus ad illum patet, illiusque sententiæ stetur; siue absolutè super lege dispenset, siue opus per legem imperatum in aliud permutet. Quod si superioris sententiæ exquiri nõ potest, neque eruditi super dubio consulti absolutè respondent, illud sequare, in quod illi magis propendere, vel quod rationis lumen magis suadere videtur.

VIRI autem, quos infra ordinarium super hac controuersia consulere licet, sunt proprii parochi muneris sui non ignari; Medici eruditi religiosoque pectore præditi; Theologi Theologorum appellatione non indigni, & alij deniq; omnes, in eiusmodi rebus probè exercitati. Neque enim opus est in casibus vsq; adeò frequenter occurrentibus ordinariũ semper adire, etiam si citra magnam difficultatẽ adiri & consuli queat. In grauibus tamẽ & illum ipsum & summum quoq; Ecclesiæ Hierarcham conuenire oporteret. Verum siue Papam, siue Episcopum diocesanum, siue alium quemcunq; publica autoritate præditũ gratiæ impetrandæ causa adeas, iustam dispensandi causam adferas necessarium est.

FATENDVM est tamen, si Pont. Max. citra causam cum aliquo super hac vel alia lege, quam ipse cum causa in totum vel in partem abrogare potest, dispensaret, dispensationem suo robore non carituram. Nihilominus propter scandalum, quod eiusmodi dispensatione infirmis fortè pareret; tum propter aliqualem quoq; iniuriam, quam temerè dispensando Apostolicis cõstitutionibus irrogaret, minùs prudenter faceret, si id faceret. Ea propter licet summi pontifices in Apostolorum decretis, vniuersaliumque

Syno-

Quando opus dispensatione, aut legis interpretatione & quando non.

Qui sint consulendi, occurrente dubio de lege ieiunij.

Iusta legis relaxatio in illam causam deposcit.

Pontifices in legum relaxatione sobrios & cautos esse oportet.

Synodorum sanctionibus, quæ ad fidem vel Sacramentorum integritatem, vel ad vniuersales Ecclesiæ traditiones, generalisue eiusdem ritus & consuetudines non pertinent, pro potestatis suæ plenitudine dispensare valeant; at tamen absque urgentibus causis in his dispensare communiter non solent.

POST pontificem maximum in ieiunio dispensare possunt locorum ordinarij, generales ordinum vicarij; imò singuli ferè Ecclesiarum, Collegiorum, vel monasteriorum rectores. Nam, ut proximè dicebamus, casus eiusmodi occurrunt frequentius, quam ut omnes ad Papam vel Episcopum deferri queant. Cùm hæc ergo facultas in inferioris ordinis Prælatos conueniat, si quando à subditis interrogantur, sitne hæc vel illa causa satis idonea prandium anticipandi, vel cœnam sumendi, vel non ieiunandi, vel omnibus promiscuè vescendi, nõ debent respondere, hoc se illorum conscientias relinquere, sed vel paternè dispensare, aut quid opus sit factò, disertè exponere, aut onus ieiunij, quod hoc ipso deprecari videntur, quòd consilium petunt, in aliud pium opus commutare.

AT videndum est tamen, & diligenter expendendum, quam adferant causam, qui dispensationem aut legis interpretationem, aut iniuncti operis in aliud opus permutationem petunt. Neque enim illi causam satis legitimam adferunt, qui maiores carnis stimulos se experiri exponunt, dum ieiunant quàm dum cœnant. Nec illi rursùm, qui propter helluandi consuetudinem difficulter inediam se ferre conqueruntur. Nec illi tandem, qui illos, quibus cum viuunt, vel inter quos agunt, Ecclesiæ ieiunia nihil curare causantur. Siquidem nihil horum omnium per se adducit ad malum, aut eam adfert difficultatem, quam homo, si strenuè pugnare velit, expugnare non valeat. Adferunt hi tamen eiusmodi causam, propter quam, si aliæ quoque iustiores accederent, facilius cum ipsis dispensari possit.

IAM si gulæ ventricule dediti, aut improborum helluonum contubernio adiuncti, à ieiuniorum lege, si aliàs ieiunare valent, exempti non sunt, nec ea tantùm de causa iure eximi inde possunt, multò minùs illi eximi hinc debent, qui pro causa suam allegant iustitiam vel perfectionem. Nam etsi istiusmodi verè id essent, quod

Quomodo Prælati Episcopo inferiores in ieiunij relaxatione procedere debeant cum suis subditis.

Qui ieiunij relaxationem petunt, causas non quasvis, sed iustas adferant oportet.

quod se esse proutentur (quod tamen verisimile non fit: quando-
quidem viri perfecti & iusti suam iniustitiam & imperfectionem
accusare solēt familiarius, quā suam iustitiam vel perfectionem
vendere) adhuc D. Paulo, qui crebris ieiuniis & vigiliis corpus
suum castigabat & in seruitutem redigebat, non sunt sanctiores;
neque Angelis, qui in peccatum prolapsi sunt, firmiores. Nam si
iustus septies cadit in die, non est quod eiusmodi de constanti sua
iustitia multa sibi polliceatur. Imò verò si iusti sunt, hoc ipso pro-
pter gratiam, quam præ cæteris ampliolem sortiti sunt, & aliorum
ædificationem, legem perfectius seruare obligantur. Nam si
iusti legem non seruant, quid expectandum est ab impiis & pec-
catoribus?

SED nec illos quoque, qui verè iustam dispensationis causam
adferunt, à toto statim ieiunio absoluere oportebit, sed ab ea tan-
tū parte, quā citra priuatum aut publicum aliorum detrimē-
tum præstare nequeunt. Neque si à toto fortassis superior absol-
uat, totam mox gratiam admittere conueniet; sed hæcenus tan-
tū, quatenus priuata vel publica utilitas vel necessitas illud effla-
gitat. Ratio huius est manifesta: nam qui iusta necessitate com-
pulsus à lege vel regula recedit, ille iustam excusationem habet,
qui autem voluntariè & citra necessitatem id facit, apertè contra
legem committit. Igitur qui ob causam iustam vel necessariam,
quā habet vel habere se putat, plūs à lege vel regula declinat,
quā causa vel necessitas postulat, ille in illo ampliori, neque ius-
tè neq; necessariò exorbitat, sed iniquè & voluntariè; & per con-
sequens in eo ampliori peccat, vt qui in illo nullam iustam exor-
bitandi causam habeat. Peccat hic, inquam, si rem secundum se
spectes. An autem extrinsecè propter imprudentem dispensatio-
nem liberetur à peccato, id nos hoc loco in medio relinquimus;
viderint, qui talibus dispensationibus sibi blandiuntur.

QVAMO BREM' si corporis infirmitas, aut capitis debilitas, aut
laboris assiduitas, crebriorem sibi sumptionem exigit, nō tamen
carnium aut ouorum vsum, non licebit eiusmodi ægris, aut inua-
lidis, aut operariis carnibus vesci. Contrà verò si eiusmodi malo
vel morbo teneris, qui peritorum medicorum iudicio carnium
vel ouorum vsum efflagitat, non tamen crebram corporis refe-
ctionem,

Nulla iustitia vel
perfectio absol-
uit à lege ieiunij.

Qui ieiunij legē
relaxant, nō de-
bent totam rela-
xare, sed eam tan-
tū partem, quā
supplex ferre nō
potest.

Potest ciborum
delectus relaxari
absq. ieiunij rela-
xatione & vice-
uerſa, si necesſi-
tas id poſtulat.

Quilibet indi-
cto ieiunio præ-
ſtare debet, qd
potest, quodcum-
que eadem illud
ſit, ab eo autem,
quod nõ potest,
remiſſionem im-
petrare.

Imprudencia
quorundam de
ieiuniorum ſolu-
tione loquentiũ.

tionem, licebit tibi carnibus vel ovis veſci, non tamen ſæpius interdiu comedere: modò tamen, quantum corpori ſuſtentando ſat eſt, vna ſimul vice ſumere, commodèq; digerere poſſis. Fateor tamè, qui eius conſtitutionis vel debilitatis ſunt, vt citra carniũ eſum vitam tolerare omnino non queant, eos communi quadam ratione à ieiunij lege liberos cèferi; poſito nihilominus, in horum albo comperiri, qui cum carnibus ieiunij legem ferre poſſunt, abſque illis attem non poſſunt, debent hi cum cæteris indicta ieiunia ſeruare & carnibus veſci.

RURSVM ſi quotidie per Quadrageſimam ieiunare non va-
les; vales tamen alternis diebus, vel ſemel aut iterum intra ſepti-
manã, obligaris alternis diebus, vel ſemel aut iterum hebdoma-
datim id laboris ſubire. Pari modo ſi tẽpore veſperino, modico
cibo ſumpto, ſiue id panis ſit & vinum, ſiue terre vel arborum fru-
ctus, ſiue aliud quodcumque eiufmodi, ieiunium continuare po-
tes; eo autem ſuſtentaculo deſtitutus continuare non potes, de-
bes veſperi aliquid ſumere & continuare ieiunium. Sic ſi vſque ad
meridiem in ediam ferre potes, non tamen uoſtu dormire, aut
caleſeri, niſi cœnulam, hoc eſt aliquantum plus ſumas, quàm per-
fecti ieiunij ratio permittit, licebit tibi veſperi cœnulam ſumere,
non tamen ante ſextam vel nonam prandere. Idem de cæteris ſi-
milibus caſibus ſtatuatur; ſunt enim eiufmodi frequentiſſimi, ne-
que poſſunt omnes commodè aſſignari.

CONSTAT hinc, cum corporum tum animarum quoq; me-
dicos cautos hinc eſſe debere: ne videlicet, vbi neceſſitas vnum tã-
tum aut alterum cõcedi flagitat, ibi omnia indiscriminatim con-
cedant. Debent enim id ſolum indulgere, quod infirmitas vel ne-
ceſſitas poſtulat, & non amplius. Aut ne, vbi vnum propter neceſ-
ſitatem indulſerunt, ibi totum reliquum damnent, aut veluti in-
utile reſpuant. Comperiuntur enim inepti quidam, qui ex vno aut
altero patrum dicto, quod non intelligunt, pronunciare audent;
qui vnum Quadrageſimæ diem non ſeruunt, eos totius violatæ
Quadrageſimæ reos fieri; tum qui ita comparati ſunt, vt ieiunare
nequeant, niſi veſperi aliquantum plus quàm communiter con-
ſuetum eſt fieri, ſumant, illos à totius Quadragenarij ieiunij vin-
culo liberos eſſe. Sed vtrumque inconſultè & pernicioſè. Incon-
ſultè

sultè quidem, quia contra rectè rationis dictamen, communemq; doctorum hominum sententiam. Perniciosè verò, quia ineptiis suis quandoque efficiunt, vt hi, qui nihil aut modicum omnino peccaturi erant, peccent sapius & grauiùs. Patet ex his ergo, non omnes, qui ieiuniorum legem violant, vel non integrè seruant, noxæ semper affines fieri.

QVÆ de ieiunio hoc capite & alibi exposuimus, ea planum faciunt, ieiuniorum legem multis hoc tempore partibus leuiorem, obseruatúq; faciliorem esse, quàm erat Apostolorum & martyrum, imò etiam atauorum & abauorum nostrorú ætate. Olim, vt ex Basilio Magno, Bernardo & aliis Patribus suprâ audiuius, nulla ætas, nullus sexus, nulla hominum conditio à ieiuniorum lege eximebatur; nunc tam multi ab hac regula excipiuntur, vt vix minima Christianorum pars maneat reliqua. Olim potior totius anni pars ieiunio erat consecrata (nec enim veteres contenti erant ieiunio Quadragesimali, cæterisque per anni circulum occurrentibus; verùm, vt suprâ demonstratum est, singulis septimanis ter ieiuniis operam dabant, nimirum sabbato, profabbato, & feria quarta) nunc verò minima: Siquidem ieiunia illa singulis hebdomadibus recurrentia & alia præterea complura, penitus in desuetudinem abierunt, hoc solo excepto, quòd sabbato & profabbato & quibusdam locis feria quarta à carnibus adhuc abstinetur.

OLIM ieiunium producebatur vsque ad vesperam vel nonam diei horam; nunc plerisque in locis horam vnam ante meridiem cœnatur. Olim, quòd ieiunia tardè admodum soluerentur, noctu nihil quicquam sumebatur; nunc vesperi passim aliquid, & alicubi satis multum sumitur. Olim ieiuniorum diebus non modò à carnibus, ouis, caseo, cæterisque lacticiniis abstinebatur, verùm etiam à vino & pinguioribus piscibus; nunc nullum pisculentorum, aut poculentorum genus excipitur, & multis præterea locis, ouorum & lacticiniorum vsus permittitur. Olim adesse debebant non vulgares causæ, vt cum aliquò super ieiunio indictò dispensaretur, neque tunc quoque ieiunium tam relaxabatur, quàm in aliud pium opus permutabatur; nunc leui sæpe de causa ieiunij vinculum relaxatur;

u 2 neque

Ieiunij hac ætate multis partibus facilius, quàm erat olim.

Quantum intercedat inter modernum & veterum ieiunij breuis notatio.

De conf. d. i.
solent.

neque frequenter admodum ieiunij loco aliud opus iniungitur. Olim tandem eleemosynę, preces, aliąque eiusmodi pietatis officia ieiunio adiungebantur, ieiuniumque illis comitibus destitutum pro nihilo ferę ducebatur. Nunc istę appendices ieiuniorumue comites æquę atque ieiunium ipsum apud plerosque plus satis frigent.

CUM tantum ergo à prisca illa seueritate & perfectione degeneratum sit hoc tempore, vt ieiunium nostrum cum priscorum ieiunio collatum, moralis abstinentię rationem quandoque vix assequatur, non modò morosos ingratosque sese ostendunt, qui de ieiuniorum onere queruntur & murmurant, sed graui quoque noxa sese cõtaminant, si citra causam ea violant, vel minüs quam par est religiosę obseruant. Verùm de ieiunio eiusdemque vi, partibus, & peristasis satis; proximum est, vt de oratione nonnulla quoque in medium adferamus.

L A V S D E O.

DE